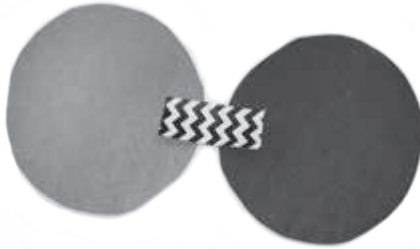

Peter Adriaenssens

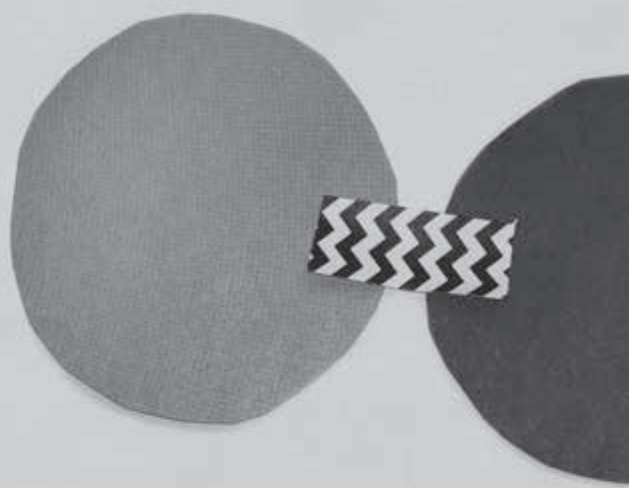
Verbolgen verbonden

Opgroeien in een complexe wereld

 | LANNOO

Vele wegen kent het leven,
maar van al die wegen is er één die jij te gaan hebt.
Die ene is voor jou.
Die éne slechts.
En of je wilt of niet, die weg heb jij te gaan.
De keuze is dus niet de weg, want die koos jou.
De keuze is de wijze hoe die weg te gaan.
Met onwil om de kuilen en de stenen,
met verzet, omdat de zon een weg die door
ravijnen gaat, haast niet bereiken kan.
Of met de wil om aan het einde van de weg
milder te zijn, en wijzer,
dan aan het begin.
De weg koos jou, kies jij ook hem?

Hans Stolp (naar Dag Hammarskjöld)
uit: *Tot overblijft wat echt is: Jij*

Inhoud

Inleiding __ 9

Heb ik iets gemist? __ 15

Andere tijden, goede tijden __ 21

'En wij, wat hebben wij?' __ 35

Anders normaal, die jeugd van tegenwoordig? __ 47

Inzetten op gelijkheid __ 55

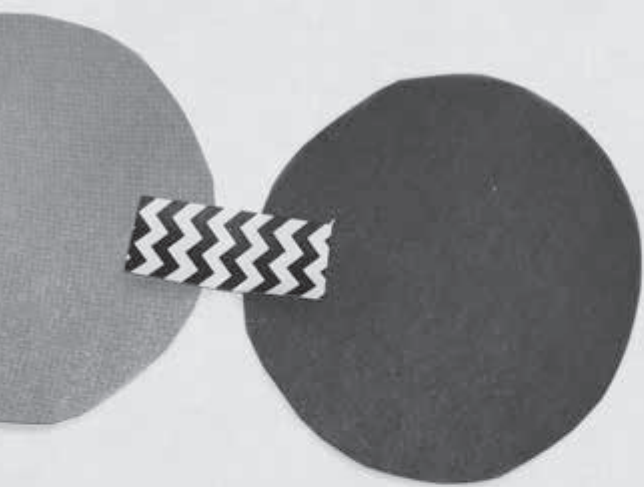
Bang voor angst __ 63

Iedere opinie is juist (of zo lijkt het toch) __ 71

Als respect niet lukt __ 79

Verbolgen verbonden __ 83

Tot slot. Hoe gaat het nu met je? __ 113

Inleiding

Een grootmoeder zegt: 'Ik maak mij zulke zorgen over mijn kinderen. Ze doen het goed, maar jonge ouders moeten aan zoveel eisen beantwoorden. Ze werken hard, allebei, lopen heen en weer tussen de kinderopvang, boodschappen doen, eten op tafel krijgen, spelen en dan willen ze ook nog series kijken en met elkaar op stap gaan. Wij helpen als grootouders waar we kunnen. Maar hoelang gaan die dat volhouden, vragen wij ons af.'

Een vader valt in: 'Ik heb twee jongens met een ontwikkelingsprobleem, een soort autisme. Ik geniet van die mannen. Zorgen dat ik had, maar dat is allemaal goed gekomen. Ik heb wel moeten leren met veel humor te leven. Zegt die van g ineens: "Vanaf vandaag ga ik niet meer luisteren naar jou." Ik zei: "Awel, dat is een goed idee, dat ik daar nog niet eerder op gekomen ben." Ik zie de knul verrast kijken. Hij grinnikte eens en het was voorbij. Hij deed weer gewoon mee. En zijn broer stond er op zijn 14de plots met een gouden oor-

ring. “Kijk eens goed”, zei hij. Hij wist dat niemand van ons dat graag zou zien. Maar ik dacht direct: kalm blijven! Ik zei: “Laat eens goed zien. Ja, zoiets moet je proberen.” Meer zei ik niet, hè. Drie maanden later was die ooring weg. Ik weet zeker dat als ik toen gezegd had dat hij zich kon haasten om die oorbel uit te doen, hij een week later er een hele reeks had staan op zijn oorlel!

Twee ouderstemmen. De ene uit bezorgdheid over wat er vandaag allemaal gerealiseerd moet worden in gezinnen, en de andere, realist, heeft gaandeweg antwoorden gevonden. Het zijn de twee stemmen die we in dit boek zullen verbinden. Opvoeden blijft maatwerk en waar je dertig jaar geleden adviezen in boeken zocht, kun je die nu veelvuldig op het internet raadplegen. Wat doe ik als mijn kind altijd uit bed komt? Op het scherm lees je een stappenplan voor de beste aanpak. Maar werkt het daarom? Alle artsen hebben dezelfde opleiding genoten, en toch verkies je die dokter als huisarts boven een andere. Meestal niet omdat je aan de kennis en professionaliteit van die andere arts twijfelt, maar het gaat om de manier waarop jouw arts je vertrouwen weet te geven. De stijl waarmee die naar jouw verhaal luistert. En daarin verschillen we. De een heeft het graag zakelijk en kort. De ander wil dat hij de tijd krijgt om op verhaal te komen. Zo gaat het ook in een gezin. Bij het ene kind helpt een plaagstoot om de

boel vooruit te helpen, een ander wordt dan juist heel boos. Hoe beter je elkaar aanvoelt, hoe soepeler het gaat. Maar bij dat aanvoelen speelt het een grote rol of jij en je kinderen vertrouwen hebben in de wereld. Het is daar dat de wereld en alles wat daarin gaande is, binnensijpelen in het kleine eiland dat je gezin is.

‘Ik heb een heel gevoelig kind’, zegt een moeder. ‘Te gevoelig voor deze wereld. Het volstaat dat een ander kind in de klas verdriet heeft, omdat zijn ouders op scheiden staan, dat mijn kind ook huilend thuiskomt en angstig vraagt of wij gaan scheiden. Ik moet hem dan echt knuffelen, bij hem gaan zitten en veel tijd nemen om uit te leggen dat die dingen gebeuren, maar dat wat bij een ander gebeurt, niet betekent dat het overal zo is. En zo gaat het vaak, terwijl zijn zus door het leven fladdert, zo vol vertrouwen.’

In ieder gezin kun je variaties vinden tussen kinderen. Voortdurend hebben ze behoefte aan de stevigheid van volwassenen, want ze voelen het feilloos aan als wij onzeker worden. Te vaak hoor ik dat ouders zich afvragen in wat voor een wereld hun kind moet opgroeien. Ze zeggen dat het vroeger toch eenvoudiger of beter was. Zeker als je ermee geconfronteerd wordt dat jongeren die veel kansen krijgen, respectloos uit de bol gaan op straat of in de tram. Hoe moet het dan?

Opvoeden en samenleven heeft nu meer dan vroeger te maken met de visie die je draagt. Vroeger kreeg je die met de paplepel mee: wat was goed en wat kon niet? Tegenwoordig lijkt zowat alles een punt van discussie en lijkt iedereen gelijk te hebben. Ik krijg wel eens de vraag of ik denk dat het gezin nog altijd een belangrijke rol speelt. De sociale media, de school, de straat, die hebben het nu toch voor het zeggen? Mijn antwoord is dat het gezin meer dan ooit de centrale rol heeft. Als in de wereld veel meningen te koop zijn, is een kind erg afhankelijk van een thuis, waar uit de veelheid van meningen enkele richtlijnen gedistilleerd worden: zo leven wij. Een standpunt durven innemen, duidelijk maken waar die grote woorden ‘waarden en normen’ voor staan, dat is o zo belangrijk geworden.

Mijn pleidooi in dit boek is dan ook dat we vaker en nog meer moeten vertellen over onze visie op het leven, onze huisfilosofie zeg maar. Dat mogen we niet overlaten aan de straat. Als jongeren opgroeien met de idee dat volwassenen het eigenlijk niet meer goed weten en er een wereld van ‘alles kan’ van maken, dan moeten we niet verrast zijn dat gedragsproblemen en emotionele stress schering en inslag worden.

Ik neem u eerst mee door de rollercoaster van wat er in deze wereld allemaal op ons afkomt en rondom ons gebeurt, en toon de impact ervan op jongeren aan,

maar ook op het gedrag van volwassenen. Want laat dat duidelijk zijn, vandaag zouden jongeren ook wel eens een boekje kunnen schrijven met opvoedtips om volwassenen op het goede spoor te houden. Daar willen we niet blind voor zijn. Op tijd in de spiegel kijken houdt ons alert.

Misschien raak je een beetje beduusd van de optelsom. Dan hoop ik je hier alvast wat gerust te stellen: er komt een moment waarop ik het met je zal hebben over antwoorden, handvatten om onze gezinnen langs de veiligere kant van de lijn te laten groeien. Dat gaat niet over de perfectie – laat dat een ziekte zijn die we terzijde leggen. Zoek je het geluk voor je gezin? Hou dan van de blutsen en builen, bewonder de deuken die je overleefd en meegenomen hebt. Dat helpt om echt te genieten van het vele dat goed gaat. Leer jij je kinderen ook van die blutsen te houden? Vertellen jij of je ouders hun weleens over mindere momenten in het leven? Jongeren missen vandaag groeiverhalen, verhalen over hoe tegenslagen, ziekte en spanningen het leven bemoeilijken, en hoe eerdere generaties daar oplossingen voor zochten, zich erdoor werkten en waar zij kracht uit putten. Het is belangrijk dat je als jongere weet dat je deel bent van het verhaal van die familie, dat je beter je identiteit kunt vinden als je mag leren uit sterkten en zwakten. Dat terugblikken is be-

langrijk, vandaag meedoen om morgen vooruit te gaan en met elkaar verbonden te zijn.

En ja, dat is complex, een woord waar je tegen het slot, hoop ik, van begrijpen zal waarom ik er steeds meer van hou. Wie aanvaardt dat het leven complex is, schrikt minder, ziet meer de uitdagingen, omarmt de wereld. Het is vanuit onze familie dat we naar de wereld uitbreken, en de stabiliteit van dat platform geeft je een grote voorsprong. Zonder dat uitbreken zou je verstikken en een bange kwezel worden die opgesloten zit in een klein hoekje van het Gesloten Gezin.

Een laatste oefening voor we starten. Stel: je hebt een familiefest waar alle nichten, neven, ooms en tantes enzovoort aanwezig zijn. En je mag iedereen in twee rijen ordenen. Eerst zet je alle mensen die oké zijn op een rij. Tegenover hen de rij met alle delinquenten van de familie. Ik hoop voor je dat het resultaat er mag zijn, zoals dat bij de meeste landgenoten het geval is. Houd dat goede nieuws vast, terwijl ik je nu eerst meeneem in het bos van deze tijd.

Heb ik iets gemist?

Jongeren met wangedrag bij het bushok, in de klas, of een gebrek aan respect voor de volwassene die hen wijst op hun rondslingerend afval. Volwassenen van tegenwoordig lijken niet veel beter, integendeel. Doorrijden na een aanrijding is schering en inslag, sommigen verhandelen drugs aan jongeren of schrijven anoniem onbeschaamd berichten op sociale media. Politici verspreiden onware verhalen, te rijke burgers betalen via eilanden geen cent belasting. Fundamentalisten tasten onze veiligheid aan met aanslagen.

Een fijne manier om een boek te beginnen, hoor ik je denken. Helaas kan ik het niet anders stellen. Er komt inderdaad ontzettend veel op ons af. Ik sta ervan te kijken, van de opstapeling van conflicten tussen mensen. Velen onder ons lijken zich gewonnen te geven, de kanteling van moraliteit te zien als iets onafwendbaars, iets van deze tijd. Voor mij komt dat soort denken neer op schuldig verzuim. Het is meeloperij. Want ook al ben ik mijn verhaal begonnen met een

nogal apocalyptische omschrijving van onze huidige maatschappij, ik ben ervan overtuigd dat we in een goede tijd leven. Een complexe tijd, dat is zeker, maar bovenal een goede tijd. Klinkt dat contradictorisch? Of naïef? Misschien, maar ik ben ervan overtuigd dat deze uitdagende tijd ons uitnodigt te tonen hoe we een standpunt innemen. Het is verleidelijk om te kiezen voor het autoritaire, om mee te doen omdat er geen alternatief lijkt, om alles wat we de voorbije decennia hebben opgebouwd in twijfel te trekken. Toch is er een alternatief: in de werkelijkheid gaan staan en het complexe ervan omarmen.

Die alternatieve weg wil ik in dit boek onderzoeken. Mijn manier om te verteren is denken en knauwen. Schrijven is mezelf laten luisteren naar mijn innerlijke lawaai. Terugkijken ook, op de weg die ik heb afgelegd. Veertig jaar terug waren we ervan overtuigd dat meer democratie, minder autoriteit, meer vrijheid om jezelf te uiten zouden leiden tot een soepelere samenleving. Om dat ideaal mee te bewerkstelligen gaf ik jarenlang aan duizenden ouders lezingen over opvoeden, samenleven, leren praten om tot goede oplossingen te komen. Opvoedboeken kwamen hen te hulp. Geen enkele generatie kon zoveel huizen bouwen met de boeken die over opvoeden geschreven werden. En toch staat er vandaag geen hypermooie, perfect opgevoede generatie te pronken. Ik ontmoet dagelijks ouders die vastlo-

pen. Ik ontmoet ook dagelijks ouders die onterecht aan hun eigen kunnen twijfelen. Ik zie jongeren ontsporen en ik zie het gedrag van jongeren onterecht geproblematiseerd worden.

Wat heb ik gemist? Ik wil niet buigen noch ten onder gaan aan het dramatische, pessimistische, noch geloven in de simpele oplossing. Eerder dan de ander ter discussie te stellen, eis ik verbazing van mezelf: blijven zoeken hoe ik dat moet begrijpen. Het gras is niet groener aan de overkant, het is groener in jezelf. Dat moet je zien, voelen, denken. Stop met je buur te beloeren, te benijden. De enige die jij redelijk kent, die je kunt aanvoelen en een beetje veranderen, ben je zelf. Het is verleidelijk om altijd naar een ander te kijken en de verantwoordelijkheid voor alle problemen bij grote spelers zoals 'het land', 'de politiek', 'minister Z', 'de graaiers van bedrijf zus en zo' te leggen. We zijn mensen, en dus hebben we graag dat een ander fout zit en niet wijzelf. We vinden elkaar gemakkelijk in een venijnige opmerking over 'de die'. De vakbonden, de CEO's, de directie, de collega. Maar ieder van ons heeft ook best wat te maken met het eigen gedrag en laat het net dat zijn waar je wel wat aan kunt doen. Veel van wat we elkaar verwijten, zijn menselijke problemen. Neem een moeilijke discussie zoals over de vluchtelingenproblematiek of over jonge relschoppers in ons land. Het splitst het publiek schijnbaar meteen op in

twee kampen. Voor en tegen. In het debat wordt er flink wat modder naar elkaar gegooid: links, groen, rechts, naïeve sukkel, betaal het dan zelf, onmenselijke hufter. En nog van dat moois. Er is vandaag meer verbaal talent dan ooit, maar het mist te vaak respect of bereidheid om met de ander een gesprek aan te gaan. Veel gesprekken verlopen gepolariseerd. Standpunten worden gedeeld met groepen die dezelfde mening delen, waardoor die mening opnieuw wordt versterkt en pro en contra zich in steeds diepere loopgraven verschansen.

We lijken in een tijd van extreme meningen te leven en toch ken ik weinig mensen die consequent extreem denken. Veel mensen praten met mildheid over de concrete Pakistaanse buur, de Joegoslavische overbuur, de Rwandese winkelier. Elkaar kennen maakt minder bang. Grote uitspraken zijn vaak gekoppeld aan ongerustheid. Zal ons land dat aankunnen, al die nieuwe inwoners, de werkloosheid, zal mijn kind nog een plaats hebben als ik het wil inschrijven op school? We voelen ons kwetsbaar in deze tijden en daarom is onze eerste reactie er een van zelfverdediging. Als dat niet gezien wordt, en er meteen gereageerd wordt dat het om egoïsme gaat, of dat iemand een dommerik is, gaat de deur van de dialoog dicht en zal de ander zich alleen maar dieper in de verdediging ingraven.

Het lijkt erg op wat ik tieners al op jonge leeftijd zie doen. Al op 11 jaar wordt de taal ruwer. Via de sociale media wordt er te veel gepest, uitgesloten, bedreigd. Ik snap dat je hier als ouder van schrikt, maar ik kan je geruststellen: als je de jongere in kwestie er apart op aanspreekt, valt het meestal mee. Dan zie je een kwetsbare jongere die niet de indruk wil geven een doetje te zijn, of meer nog, bang is platgewalst te worden en dus liefst luid blaft zodat niemand hem of haar kwaad zal doen. Jonge tieners en volwassenen verschillen minder van elkaar dan je op het eerste gezicht zou denken.

Waar komt die agressie, die geldingsdrang vandaan? Wij zien in de kliniek jonge tieners die behoefte hebben aan verhalen over gewone mensen met gewone levens. Dat klinkt misschien raar, want die verhalen vind je toch gewoon overal om je heen? Toch niet. Jammer genoeg leven we in een tijd die vooral aandacht voor je heeft als je iets bijzonders te vertellen hebt, positief of negatief. In Vlaanderen komt onze generatielange traditie van 'geen nieuws is goed nieuws' daar nog eens bovenop. De som van de twee is: geen nieuws is pech, je bent onbelangrijk. Wil je een leven van betekenis, dan moet je iets bijzonders doen, kunnen of te vertellen hebben. Het resultaat is gezwollen taal en gedrag, want zeker wie twijfelt of hij of zij wel genoeg talent te bieden heeft, riskeert aan de noodrem

van het groot lawaai te trekken. Grove taal, onbeschoft gedrag, te luidruchtig gedoe, het zijn de wapens van wie denkt dat de samenleving toch geen rekening met hen zal houden als ze gewoon zichzelf zijn. Van likes op Facebook tot kijk-mama-zonder-kleren-Temptation-tv, het zijn allemaal symptomen van deze opgeklopte wereld. Natuurlijk, het is verleidelijk om neer te kijken op dergelijk gedrag. Maar het is al te gemakkelijk om dat te doen als je zelf een volwassene bent die het maakt in het leven. Probeer je eens in te beelden hoe jij zou zijn zonder succes, zonder een goedlopende baan of relatie? Hoe zou jij je laten gelden?

Wat jongeren helpt, zijn ouders die zelf met beide voeten op de grond blijven staan en hun kind daar ook bij helpen. Dat wil dus zeggen: weten wat je kind te zien en te horen krijgt en daar je mening over laten horen. Niet om je kind er gewoon van weg te houden, maar wel om het nadenken erover te versterken. Vertel je over je eigen jeugd? Over waar je familie vandaan komt, generaties terug? Vertel je dat je blij bent dat je werkt? Dat je spaart voor die reis en dat het niet uit de lucht gevallen komt? Dat tegenslag bij het leven hoort? En dat je die tegenslag ook wel weer te boven komt?

Vanzelfsprekend leven kan vandaag niet meer. Zekerheden hebben we ingeruild voor veel enerzijds, anderzijds of tegendraadsheid. Maar of dat eindigt in de

vlakheid van de niet-keuze of ons juist de complexiteit van het leven ten volle laat omarmen, is een beslissing die we elk afzonderlijk moeten nemen. Voor het kleinkind dat we verwachten, voor de huidige generatie ouders ben ik het aan mezelf verplicht hier mee over na te denken.

www.lannoo.com

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

© Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2018 en Peter Adriaenssens

VORMGEVING — Studio Lannoo

AUTEURSFOTO — Dieter Telemans

GEDICHT PAG. 5 — © Tekst Hans Stolp (naar Dag Hammarskjöld)

uit: *Tot overblijft wat echt is: Jij*, VBK Media, 2012

D/2018/45/410 — ISBN 978 94 014 5584 4 — NUR 770

Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.